

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Hallituksen esittämä Kotimaisen kalan edistämishjelma on kalatalousalalle elintärkeä. Kala on tärkeä ja terveellinen osa ruokavaliotamme. Kotimainen tuotanto ei kuitenkaan ole pystynyt vastaamaan kalan kasvaneeseen kysyntään. Kotimaisen kalan osuus kaupallisen elintarvikekalan kokonaiskulutuksesta on Suomessa vain 19 prosenttia. Ohjelma itsessään ei luo yhtään työpaikkaa vaan niiden määrä on sidoksissa alan uusiutumiseen ja alkutuotannon edellytysten parantamiseen. Nyt luotava edistämishjelma on kunnianhimoinen ja asettaa suuressa määrin kalatalouden tulevaisuuden askelmerkit. Onnistuessaan kalatalouden arvoketjun arvo nousisi 1,6 miljardista eurosta 2,5 miljardiin euroon ja alan työllistyvyys nousisi 5 000 henkilötyövuodesta 9000 henkilötyövuoteen. Lisäksi kalatuotteiden kauppataseen alijäämä pienenisi 350 miljoonasta eurosta 150 miljoonaan euroon.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Kotimaisen kalan edistämishjelma toimii sateenvarjona Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toiminnalle ja sille asetettaville tavoitteille. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen toteaa yhtenä ohjelmaa aikanaan toteuttavana viranomaisena sen vision ja siihen liittyvät strategisen valinnat oikean suuntaiseksi ja on omalta osaltaan myötävaikuttamassa ohjelman tavoitteiden toteuttamiseen.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet on asetettu sopivalle tasolle.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Ohjelma on helposti ymmärrettävä ja selkeä. Jotta se toteutuisi täysimittaisesti tulee kalatalouden yritystoiminnan uusiutua voimakkaasti. Viennin määrän tavoitetaso saavuttaminen onnistuu vain jatkojalostusta lisäämällä. Silakan ja muiden vajaasti hyödynnettyjen kalalajien käytön tulee lisääntyä

voimakkaasti, mikä voi johtaa kilpailutilanteeseen virolaisten hallitessa suurinta osaa silakkakiintiöstä. Lisäksi voisi olla syytä huomioida virkistyskalastuksen merkitys kalasaaliiden kokonaistarkastelun osalta.

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Perustetaan kotimaisen kalan viestintäverkosto. Maa- ja metsätalousministeriö kutsuu syksyllä 2020 koolle kotimaisen kalan käytön lisäämisen kannalta keskeisiä toimijoita, kuten kaupan keskusliikkeet, kalatalouden yrityksiä, tutkijoita ja muita sidosryhmiä. Viestintäverkosto laatii yhteisen suunnitelman kalaan liittyvän viestinnän ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun lisäämiseksi. Varataan Euroopan meri- ja kalatalousrahaston rahoitusta suunnitelman toteuttamiseen.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Silakan ja muiden vajaasti hyödynnettyjen kalalajien käytön tulee lisääntyä voimakkaasti. Viestinnän avulla kuluttajille on saatava lisäinfoa mm. silakan käyttökelpoisuudesta ja reseptiikasta, sillä kansalaisten yleisen mielikuvan silakasta tulisi muuttua. Vaikka silakka on tutkitusti erinomaista ravintoa, on kuluttajien ravitsemustottumusten muuttaminen vaikeaa.

Innovaatiokumppanuus, suurkeittiöt ja tuottajat yhteistyössä voivat saada aikaan pysyvän kalaruokatrendin myös vähempiarvoisesta kalasta. Liha vs. kala -vastakkainasettelua tulee välttää viimeiseen asti, varsinkin kun kalapuolella ei ole tuottajajärjestöjä tukemassa toimijoita.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Vauhditetaan vajaasti hyödynnettyjen kalojen jalostusasteen nostamista. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta myönnetään normaalia korkeampaa investointi- ja tuotekehitystukea vajaasti hyödynnettyjen lajien jalostukseen elintarviketuotteiksi ja korkean lisäarvon tuotteiksi.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kiintiöityjen kalalajien pyytämisen lisääminen on vaikeaa, joten saadun kalansaaliin käyttötarkoituksen muuttaminen on avainasiassa. Kalastuslaivaston uudistaminen ja nykyaikaistaminen on tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi. Silakan vuosisaalis on yli sata miljoonaa kiloa, joten siitä elintarvikkeeksi käytettävän noin neljän miljoonan kilon silakkamäärän viisinkertaistaminen vaatii uusia innovaatioita ja tuotteita kuten nyhtösilakka. Tähän asti silakasta ei ole osattu tehdä riittävän houkuttelevia ja kilpailukykyisiä tuotteita. Uuden kasvun edellytyksenä on se, että pääraaka-aine on kunnossa, ja tätä tukevat viimeisimmät tutkimustulokset. Silakan haitta-ainepitoisuudet ovat pienentyneet oleellisesti ja Itämeren silakkaa voi syödä huoletta. Sisävesillä ongelmana on usein kalan pieni koko ja huonosti organisoitu pyynti. Uudet innovaatiot kuten pienille kaloille sopiva perkuukone, edesauttavat tämän saaliin markkinoille saattamista.

Kalan esikäsittelyssä ja jalostuksessa syntyy paljon perkuujäännöksiä. Näistä sivuvirroista voidaan valmistaa erilaisia korkean lisäarvon tuotteita, joita voidaan käyttää muun muassa kosmetiikassa, lemmikkieläinten rehuissa ja elintarvikkeissa. Tämä edistää sektorin kannattavuutta ja luo uutta liiketoimintaa.

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto on perustana kalatalousalan uudistamiselle. Uudella kaudella on erityisesti huomioitava rahaston antama mahdollisuus yritysten tuotekehitykseen.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Parannetaan kalan omavaraisuutta ja huoltovarmuutta. Selvitetään kalan huoltovarmuuteen liittyvät suunnitelmat ja päivitetään niitä vastaamaan kotimaisen kalan tuotannon mahdollisuuksia. Selvitetään elävän kalan ja raaka-aineen kriisivarastoinnin mahdollisuudet. Sovitaan kalastuksen säätelyyn ja ympäristöluvitukseen liittyvät joustomahdollisuudet kriisitilanteissa.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kalan huoltovarmuuteen liittyvät seikat ja kotimaisen kalan merkitys siinä on selvitettävä. Maatalous on huomioitu tässä suhteessa hyvin, kalastusta ei niinkään. Merialueen ympäristölupien lupaprosessi on nykyisellään hidas ja raskas. Ympäristölupien myöntämisessä on saavutettava kompromissi eri toimijoiden välillä. Vesiviljely ei saa tällä hetkellä riittävästi tai riittävän isoja lupia. Ongelmaan pyritään etsimään ratkaisuja mm. Itämerirehun kautta, mikä on laajassa mittakaavassa hyvä asia, mutta ei ratkaise yksittäisen kalankasvattajan ongelmia luvituksessa. Tilannetta esitetään parannettavaksi myös päästöperusteisiin lupiin siirtymällä. Oma roolinsa on maa- ja metsätalouden hajakuormituksella, joka aiheuttaa sen, että rannikkoalueiden ekologinen tila vesien- ja merenhoidon luokittelussa on välttävä tai tyydyttävä. Uusi kuormittava toiminta, joka vaatii ympäristöluvan, on tämän takia erityisen kriittisen tarkastelun kohteena. Kalanviljelyn lupaprosessiin tulisi edelleen kehittää reunaehtoja (päästörajat, itämerirehun käyttö ja toimivat tekniikat), joihin sitoutumalla lupa voidaan myöntää nopealla aikataululla.

Sijainninohjaussuunnitelman päivittämisellä ja sen merkityksen korostamisella mahdollistetaan suunnitelmalliseen vesiviljelyn kasvattaminen ja kehittäminen ympäristöä vaarantamatta. Vesiviljelyn vaikutukset pienenevät taustakuormituksen tasolle siirryttäessä ulkomerelle hyviin laimenemisolosuhteisiin. Toteutuessaan vesiviljelyn kolminkertaistaminen on tuotetussa kalamäärässä mitattuna ohjelman suurin panostus (tuotanto 14 milj.kg --> 50 milj.kg). Tällöin täytyy varmistua myös siitä, että Itämerirehua kyetään tuottamaan riittävästi nykyisillä kiintiöillä. Kiertovesikasvatuksen kehittäminen ja uusien innovaatioiden rahoittaminen ovat kalankasvatuksessa avainasemassa. Tällä hetkellä kiertovesikasvatus on vielä heikosti kannattavaa.

Kalastuslupien saatavuuden parantaminen on uusien kalastajien alalle saamiseksi ehdottoman tärkeää. Kalatalousalueiden uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat merkittävässä roolissa. LUKElta saatava tutkimustieto auttaa kalatalousalueita oikeiden kalastusmäärien mitoittamisessa ammattimaiseen kalastukseen sopivia alueita määritettäessä.

LUKElla on myös merkittävä rooli rannikkokalastuksen kehittämisen ja jatkuvuuden turvaajana. Uudet kalanpyydyksiä suojelevat innovaatiot, kuten liikuteltavat hylkeenarkottimet ja niiden jatkuva kehittäminen on tärkeää. Merimetsovahinkojen seuraaminen ja estäminen kuuluvat myös näihin toimenpiteisiin.

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Varmistetaan kalatalouden arvoketjun vastuullinen toiminta. Hallinto varmistaa laajasti osallistavalla sääntelyllä ja säätelytoimillaan, että kalakantoja hyödynnetään kestävästi ja että kalatuotteet ovat turvallisia. Vaikuttavilla ja kustannustehokkailla valvontatoimilla varmistetaan, että kalan arvoketjua koskevia sääntöjä noudatetaan.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen pyrkii osaltaan ylläpitämään ja parantamaan luonnonkalakantoja yleisen kalatalousedun valvonnan ja kunnostusten avulla.

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

Kotimaisen kalan edistämishjelman keskeisimmät tavoitteet liittyvät vesiviljelyn kestäväan kasvuun ja vajaastihyödynnettyjen kalalajien elintarvikekäytön lisäämiseen. Koko ohjelman toteuttamisen perustana on kestävyys ja vastuullinen toiminta. Jotta vesiviljely voisi kasvaa kestävästi, ei kasvava tuotanto saa vaarantaa vesien ja meren hyvän tilan saavuttamista. Ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnissa on ansiokkaasti huomioitu vahvat kalakannat, vesistöjen hyvä tila sekä kalatuotteiden turvallisuus ja laatu edellytyksenä elinvoimaiselle kalataloudelle ja kotimaisen kalan käytön lisäämiselle.

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

-

Metsä-Tokila Timo
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Kalliokoski Okku
Varsinais-Suomen ELY - Kalatalouspalvelut-yksikkö